

Colecția MARIANA și PETRU ȘTEȚIU

Desfășurarea nunții în Budești

Mirii sunt întâmpinați de mama miresei și mama mirelui care închină o sticlă cu horincă, acuma sunt întâmpinați cu un tort pentru mire dat de mama miresei și de alt tort pentru mireasă dat de mama mirelui. Mirii merg cu torturile la masă. Pe lângă miri, vin nănașii din partea miresei în partea stângă și nănașii din partea mirelui în partea dreaptă, apoi druștele, stegarii.

Socăcița pune pe masă pâine de casă, farfurii cu plăcinte cu brânză, sarmale, gogoși și cozonac. În trecut se făcea și pâine de porumb și se servea cu sarmale. Acest obicei se păstrează în Budești, dar numai la înmormântare. În timp ce se servește mâncarea, oamenii închină unii la alții și mirilor zicând: — *S-aveți noroc, minte, cinste și omenie.*

Nu să intră orișăcum!

Apoi ceterașii încep să cânte diferite melodii satirice, unde feciorii strigă la fete, iar fetele le dau replica:

De-ar si mândra cum să țâne

N-ar mai si frunză pă stine!

Așă-i mândra cum se poate

Pe stine-s frunzele tâte!

Fetele strigă:

Mândru-i badea și să ține

Sărăcia-l pune bine

Că-i mâncat de sărăcie

Și de pită și de sare

Și de câte-s pă sub soare.

După ce termină ceterașii de cântat cântecul satiric, cântă diferite cântece: învârtita, feciorescul, bărbătescul, roata fetelor, pintenul etc.

După servirea mesei începe *Jocul mnireșii*. Se scot mesele unde au fost mirii. Nănașa mare stă la masă cu o oală în față acoperită cu un ștergar. Mirele stă și el lângă nănașă și închină cu horincă la fiecare persoană care joacă mireasa. Banii se pun în oală și sunt ai mirilor, prima dată o joacă stegarul. Pune banii și strigă jucând:

Cine n-a jucat mnireasa

La vară nu-i taie coasa!

Pogonici, pogonici,

Cine pune bani aici!

Dacă nu se oferă să o joace altcineva, o joacă stegarul încă *o-ntoarsă*. După stegar o joacă nuntașii, druștele, neamurile și ceilalți oameni care

Și folos nu ți-am avut,
Da, du-te și cată pe
Gruia:

Ori înecat,
Ori spânzurat,
Ori în temniță băgat,
Ori în ostroful Dunării
Unde-și țin turcii robii.

Da, Gruia o auzi
Cătră dânsa îi vorbi:

-Tu, puiuț
de coarbă neagră,
Tata de mică te-o ținut
Și folos nu ți-o avut,
Nu ești bună de mâncat,
Da' ești bună de zburat
Da, te du la boldărie,
Adă-mi călimări și hârtie
Și-o pană cu ce oi scrie.

Vorba nu se săvârșea
Coarba la el iar sosea.

Gruia din gură grăia:

-Turcilor, vitejilor,
Lăsați-mi voi stânga
Că dreapta nu-ți cuteza,
Că vi-ți teme de dânsa.

-Ba noi nu te-om dezlega.

Iar Gruia din grai grăia:

-Turcilor, vitejilor,
Lăsați-mi voi stânga
Că dreapta nu-ți cuteza,
Că vi-ți teme de dânsa.

Da, prinde Gruia

a se-nturna,
Piatra prinde-a se crepa,
Prind turcii a leșina.

El de-acolo se scula

Și s-o pus
pe lângă o masă
Și-o-nceput a scrie:

Pe mijloc

Cu pară de foc,
Pe margini cu argint viu.

-Na, această carte albă
Și te du la tata-n grabă.

Când coarba acas' sosea
Novacu atunci prânzea.

-Lasă prânzu', nu prânzi,
Prinde coarba-a croncăni,

Că feciorul ți-a muri.
Da, ia-ți haine călugărești
Și la dânsul să pornești!
El o luat haine negre
călugărești
Și s-o-ncins cu două săbii
de Miscău
Pe lângă brăul său.
El de-acolo s-o luat
Cătră Gruia o plecat.
Când fu locul la un loc:
În mijlocul codrului
La fântâna corbului
El de-acolo c-o văzut
Un câne de turc bătrân
Ieșea dintr-o boldărie
Cu o curvă de sabie.

El turcului cuvânta :
-En adă sabia-ncoa
Să văd ce fieru-i în ea.
Că asta-i de Miscău,
Zău, asta-i
pe gândul meu.
Atunci capul i-o sărit
De o milă de pământ,
De o mers borborosind.
El de-acolo s-o luat
La-mpăratul c-o plecat.
-Înălțate împărate,
Lasă robii din robie
Să-i învăț la carte-a scrie,
Că pe unde am umblat
Toți robii i-am învățat.
-Călugăr, măcucă neagră,
Numai cica ta mi-i dragă.
Eu robii n-oi slobozi
Că în temniță-i băgat
Tot viț de-a lui Novac,
De-a lui Novac
cel găzduc.
El iar o cuvântat:
-Înălțate împărate,
Lasă robii din robie
Să-i învăț la carte-a scrie,
Că pe unde am umblat
Toți robii i-am învățat.
-Călugăr, măcucă neagră,
Numai cica ta mi-i dragă
Eu robii n-oi slobozi

doresc. Acuma se face despărțirea miresei de neamul ei, o joacă toate neamurile.

Mirele o „răscumpără” ultimul cu o sumă mare de bani (pe mireasă) semn că jocul miresei s-a terminat.

Nănașii numără banii și o sumă mică din ei primesc ceterașii, drept răspuns pentru virtuozitate. Cei care doreau o învățată mai lungă la jocul miresei îi puneau în arc bani: 10 lei, 100 lei. Acuma primesc milioane.

La mireasă, jocul este jucat numai de către neamurile ei, neamurile mirelui o joacă acasă la mire, când nunta era împreună se juca jocul miresei o singură dată.

Strigătura la găină

Între timp, socăcița pregătește mesele, se așează toată lumea la masă și se servește mâncarea. Socăcița în frunte cu celelalte vin cu găinile să le dea nănașilor. Câte perechi de nănași sunt atâtea găini se pregătesc. Carnea, se împărțea la nuntași după ce găinile vor fi horite și jucate apoi plătite de nănași.

Găinile sunt așezate pe farfurii și sunt înstruțate cu verdeață. În clonțul găinilor sunt așezate țigări și fiecare are o zgardă după cap făcută din aluatul pâinii. În cartea sa, *Nunta mortului*, Gail Kligman aduce o interpretare foarte concisă asupra semnificației acestei secvențe (*Strigătura la găină*).

Pentru că onoarea o cere, virginitatea miresei trebuie să fie certificată public. Lucrul acesta se întâmplă la *Strigătura găinii*. *Hora găinii* începe de obicei de la patru dimineața, la casa miresei. Mama simbolică a miresei, adică femeia care pregătește mâncarea pentru nuntă, *socăcița*, atestă virginitatea *ficei ei* în tot timpul dialogului versificat cu *soacra simbolică*, nașa mirelui. La fel ca în *Peșitul miresei*, negocierea a trecut de la forma schimbului interpersonal dintre mireasă și mire, la forma unui schimb simbolic, social dintre *socăciță* și *nănașă*. Prin încăperea plină de oameni, *socăcița*, rolul simbolic al mamei miresei, poartă o găină gătită cu verdeață, cu mărgelile de pâine, după cum cosițele miresei sunt împodobite cu verdeață, iar gâtul ei cu bijuterii, la fel și găina este ornată ca un fel de imagine a miresei.

După multe replici glumețe, nănașa cumpără găina care apoi e consumată. În parte, acest montaj dramatizează din nou procesul de luare în posesie: gătitul mâncării poate fi privit ca o metaforă pentru procesul de reproducție socială. Socăcița, la fel ca mama unei fete nemăritate, transformă carnea crudă în carne gătită. Găina e pregătită în bucătărie, apoi dusă la locul unde va fi consumată. Mireasa nu va avea voie să ia nici o bucațică deoarece, simbolic ea era mâncată.

Normele sociale nu permit discutarea pe față a chestiunilor sexuale, de aceea discuția este purtată sub forma discursului metaforic. Conținutul conversației dă naștere la efecte satirice. Dintre toate secvențele ceremoniale, aceasta încurajează cel mai mult improvizările poetice. Dacă *socăcița e bună de gură* va striga cu găina, dacă nu va fi înlocuită de o alta femeie *bună de gură* (vorbăreață).

Dragostea și dorința ajută femeia să treacă un prag – părăsirea mamei și alăturarea de mama soacră – *socăcița* înaintează lent cu găina. Găina, ca reprezentare ironică a miresei, nu este aleasă în mod arbitrar, ea reprezintă o asociație metonimică cu domeniul economicului. Păsările – îngrijirea, gătitul, vânzarea cad în responsabilitatea femeilor – găinile sunt deosebit de prețioase în gospodărie, căci ouăle lor asigură atât hrana, cât și venituri suplimentare. La fel e și cu mireasa. Similaritatea simbolică este recunoscută: *o mnireasă-i ca găina*. Este demn de semnalat că atât cununa miresei, cât și găina sunt cântate și jucate în modalități similare. Ele etalează virginitatea miresei. Bucătăreasa laudă virtuțile „găinii” sale incluzându-le în prezentarea mărfii, pe acelea care sunt cele mai de dorit la o mireasă.

*Găina-i bună tare
I-am dat bine de mâncare;
Găina-i grasă tare
Cu slănină pe stinare.*

Cu alte cuvinte, mireasa este o femeie bună, bine hrănită și sănătoasă. La noi există preferință pentru femeile grase și frumoase. „Horea găinii” este considerată ca fiind cea mai amuzantă parte a ritualului. Ea prezintă aspectele sexuale ale apropierii. În aceste scenarii e inclusă chintesența normativă a naturii și a dimensiunilor relațiilor sociale și sexuale, diviziunea muncii (vânătoarea și pădurile sunt domenii masculine, casa și grădina feminine). Tranzacția publică din Horea găinii finalizează public schimbarea de statut și apartenență domestică a miresei. Femeinitatea presupune sexul, un subiect discutat fără perdea prin strigături, pentru a o iniția pe mireasă și pentru a-i încorpora pe proaspeții miri universului cuplurilor căsătoriei. Schimbările din cadrul structurii gospodăriilor sunt astfel semnalate și demarcate simbolic.

Învelitul miresei

Un alt moment care uneori e tot amânat la cererea miresii e: *Învelitul miresii*. Este un moment important din moși strămoși. La acest moment, ceterașii cântă un cântec de jale. Stegarul ia steagul pus în cui și-l scutură încet în fața mesei miresei. În mâna dreaptă are un cuțit care are rolul de a pune baticul pe steag. Nănașa îi pune un batic pe cap la mireasă (peste cunună), după aceea îl ia, îi face semnul crucii cu fiecare colț de la batic și-l pune înapoi pe cap. Mireasa ia baticul, îl aruncă peste steag, semn că nu dorește să se despartă de portul fetelor. Stegarul îl aruncă cu cuțitul pe capul miresei. Se repetă aceasta de trei ori, apoi nănașa îi pune baticul peste cap. Nănașa îi închină cu horincă pentru ca să se învelescă mireasa. La fel o învelesc ceilalți nănași. Împreună cu druștele și nănașele e luată de pe cap cununa miresei și în loc de cunună îi este pus un batic. Mireasa ia cununa și strigă:

*Cununiță verde-a me
Stai în cui și mă jele,*

Că în temniță-i băgat
Tot viță de-a lui Novac,
De-a lui Novac
Acela găzdac.
Da, Novac
Cu picioru-n uș-o dat,

Ușa-n două s-o crepat.
Tăia în perete
Ca-n burete
Și-n lăcăți
Ca-n bureți
Și de-acolo-ncurajat
La temniță s-o luat
Cu picioru-n ușa-o dat
Ușa-n patru s-o crepat.
Care rob cum ieșea
Toate fiarale le rumpea
Și la codru ei pornea.
Mai-napoi Gruia-o ieșit
Cătră care o vorbit:
-Hei, tu Gruie, fătul meu,
De mine rău ai ascultat
Și, zău, rău ai umblat
Da, ia tu mijlocu',
Ori ia tu marginea.
-Ba ia dumneata mijlocu'
Că ești dedat cu dânsu',
Io oi lua marginea
Că eu îs dedat cu dânsa.
Apucară paloșele
în dreapta,
Cădeau turcii ca și iarba.
Apucară paloșele-n
stânga,
Cădeau turcii
Ca butucii
De-ți era groază
de dâșii.
Numai un turc o lăsat
Și acela rupt de nas,
Ca să ducă
vestea-n Țarigrad
Că o scăpat de viteaz.

Tinerii înfrățiți după moarte

Pe cea coastă d-arsă
 Plouă de varsă.
 Da, nu-i, mamă, curată
 Că-i cu lacrimi mestecată
 De-un fecior cu de-o fată,
 De o fată sălecuță
 Ce-i la curte slujnicuță.
 Numai că ea se ibește
 Cu feciorul domnului,
 Nouă ani și nouă zile
 Și nimeni nu i-o știut.
 Maică-sa i-o priceput
 Cătră domnu-so
 și-o spus:
 -Domnu', feciorul meu,
 Noi cu fecioru' ce-om fa'
 Că ibește slujnica ?
 -Da lasă, lasă
 s-o iubească
 Până luni dimineață.
 Pe fecior l-om îmbrăca
 Și-n tabără l-om mâna,
 Slujnica on îneca.
 Numai ea c-o auzit
 Cătră drăguț și o spus:
 -Hei! Tu, mândruțul meu,
 Tată-to o zis așa:
 "Că numai luni dimineață
 Pe tine te-o îmbrăca
 Și-n tabără te-a mâna,
 Pe mine m-a îneca.
 Tu mândruț,
 mândruțul meu,
 Da, na-ți ție năframa,
 Năframa cea de mătasă
 Că-i pe margini
 cu fir trasă,
 În cornuri
 Cu bănături,
 Pe mijloc,
 Pară de foc.
 Numai tu când ți-i căta-o
 De-i găsi-o destrămată
 Să știi bine că-s înecată".
 Numai el o zis așa:

*Că de mâni nu te-oi vide!
 Jele-mă batăr o lună,
 Te-am purtat cu cinste bună!*

Nici mirele nu e lăsat să plece fără ca să nu i se schimbe clopul. În locul clopului cu struț i se dă unul vechi, semn că tinerețea lui a trecut din ziua asta. Sunt miri care nu se lasă nici cum să li se schimbe clopurile, iar dacă au fost păcăliți, ei aruncă clopul, ori îl taie bucățele, bucățele.

Roata fetelor

Un moment ceremonial interesant și care se păstrează în satele Sârbi și Budești este: *Jocul Femeilor prin casă*. Femeile iau mireasa, fac un cerc și se prind de mâini. În acest cerc intră și mireasa care este considerată acum nevastă. În acest joc, bărbații sunt simpli spectatori. Acest obicei e foarte vechi și din zona Maramureșului Istoric, numai aici se păstrează. Indiferent dacă e făcută nunta acasă, la restaurant, în cort acest cântec se joacă de către femei.

Roata bărbaților

După ce se termină ultima învărtită lumea merge acasă. Mireasa rămâne la socrii și nu are voie să meargă acasă până a treia zi, deoarece se consideră că dacă va merge mai repede nu ar mai putea *găzdăli așa de bine*. Mireasa va rămâne la socri, iar acolo o așteaptă așternutul dat de mama ei, ea îl va pune pe pat și vor dormi, iar după ce se vor trezi, ea va fi trecută în lumea femeilor de la statutul de fată mare.

Ospățul babelor

Astăzi nunta se încheie după Ospățul babelor. Aceasta se face marți seara, la trei zile după nuntă. Se adună: nănașii, neamurile, vecinii și alți oameni care nu au putut veni la nuntă. Se bea horincă, se mănâncă: *laște-n zamă de găină, curechi* (sarmale), mai nou ciorbă de perișoare în trecut se mânca *guiăș* și se petrece cu ceterașii și mulți feciori. Acuma dacă nunta a fost cu rochie, tinerii căsătoriți se îmbracă tradițional, uneori se îmbracă și nănașii tot în port tradițional. Ospățul poate ține până dimineață. Ceterașii cântă numai cântece de veselie, și de petrecere.

Mama vorbește cu fata ei despre cum se simte la noua ei casă și-n postura de nevastă. Apoi vorbește cu tatăl ei și cu surorile, frații ei și la urmă cu prietenele ei. Apoi e întrebată și soacra dacă s-a purtat frumos fata ei cu ea.

Aducerea zestrei

După terminarea ospățului mireasa își încarcă zestrea într-o *ladă* (tip masă) ornamentată cu motive solare așa ca porțile maramureșene. Astăzi *lada de zestre* nu se mai folosește. Lada este pusă în car, peste ea se puneau pernele, iar înapoia carului erau legate animalele (vacă, boi, cai) tot ce-i promise la pețit. Zestrea din ladă consta în: haine, covoare, cergi,

cearșafuri, șterguri. Vasele și toate cele necesare la bucătărie se puneau în traiste țesute în teară (război). Când aducea lada striga:

*Ia, socruță, lăduca,
Și să mi-o pui undeva
Să știi de unde mi-o da,
Când m-a sfădi bădița
Când bădița m-a sfădi
M-oi duce și n-oi zâni.*

În trecut, zestrea se ducea ziua, să vadă toată lumea. Mireasa stă în car lângă *lada de zestre*. Astăzi zestrea se aduce cu mașina, iar dacă fata e bogată și merge pe sate e adusă cu tirul.

Nunțași, 2007, foto: Felician Săteanu

-Tu, mândrucă,
mândra mea,
Na ție inelul meu
de argint
Din degetul est mai mic.
Numai tu când li-i căta,
De-i vedea că-i ruginit
Să știi bine că-s perit.
Numai el dacă s-o dus
La un locul locului,
La mijlocul codrului,
La fântâna corbului,
Lui în minte i-o venit,
Năframa și-o căutat
Și-o găsit-o destrămată
Ș-o știut că-i înecată.
El numai o cuvântat:
-Stați pe loc, feciorii mei,
Stați în loc unde
v-am pus
Până-ți vedea
steagu-n sus,
Că eu că mi-am uitat
Chiverușa, sabia
Tot pe masă la mândra.
Mie-acelea-mi trebuie:
Chiverul de pus în cap,
Sabia peană la steag.
El înapoi că s-o-nturnat
Cu murguțul copăcind,
Din ochi negri lăcrimând.
Numai el că s-o-ntâlnit
Pe șesul unui oraș

S-o-ntâlnit
c-un păcurăraș:
-Hei ! tu negru păcurăraș,
Ce hiriuța i prin sat?
- De altu hiriuțiu-i bun,
Da' tată-to și mă-ta
Ți-o înecat drăguța
Tot la tău,
La Logodău,
C-acolo-i locul mai rău,
Poalele fertuzului
Și vârvuțul părului
Batu-și unda tăului.
-Da, hei, tu negru
păcurăraș,
Na ție un taleraș